

هیچ فعل انسانی در خارج از معماری تحقق پیدا نمی‌کند

یک محقق در نشست «لغزشگاه‌های مورخان در مواجهه با معماری» گفت: هیچ فعل انسانی وجود ندارد که در خارج از معماری تحقق پیدا کند و اگر موضوع تاریخ اعمال انسان باشد، این اعمال در معماری رخ می‌دهد.

یک محقق در نشست «لغزشگاه‌های مورخان در مواجهه با معماری» گفت: هیچ فعل انسانی وجود ندارد که در خارج از معماری تحقق پیدا کند و اگر موضوع تاریخ اعمال انسان باشد، این اعمال در معماری رخ می‌دهد. به گزارش خبرگزاری مهر، نشست علمی «لغزشگاه‌های مورخان در مواجهه با معماری» با حضور مهرداد قیومی و داریوش رحمانیان در پژوهشکده تاریخ اسلام برگزار گردید.

مهرداد قیومی، در ابتدا در مورد معماری امروز و تصورات غلطی که در ارتباط با آن وجود دارد صحبت کرد و گفت: در حقیقت معماری دست بردن و تصرف در طبیعت و تغییر در آن برای مهیا کردن شرایط زندگی برای تمام مراتب وجودی انسان است. تا زمانی که تصور رایج در مورد معماری امروز نادرست باشد، به طریق اولی تصور در مورد معماری گذشته نیز نادرست خواهد بود. تفاوتی که بین اهل تاریخ و معماری وجود دارد این است که اهل معماری در مواجهه با تاریخ تصور درست در مورد معماری امروز را به گذشته می‌برند ولی اهل تاریخ نه تنها ممکن است تصورشان از معماری امروز نادرست باشد بلکه این تصور نادرست را به گذشته تعمیم می‌دهند.

معماری برای شناخت جهان یا تغییر آن

برخی از تعاملات انسان با جهان برای شناخت محض و برخی برای تغییر در آن است. به عنوان مثال علم فیزیولوژی برای شناخت جسم و علم طب برای تغییر در جسم است. در حقیقت معماری در زمره فعالیت هایی قرار می‌گیرد که برای تغییر در جهان است نه شناخت آن. معماران برای تغییر در جهان آموزش می‌بینند، هرچند در جریان آموزش به شناخت‌هایی دست می‌یابند ولی هدف آن ساختن و تغییر جهان است. به تعبیر علما معماری علم نیست بلکه معطوف به تغییر جهان یعنی صنعت است. اگر از حیث آموزش به معماری توجه کنیم، توجه به معرفت‌های درونی و بیرونی حائز اهمیت خواهد شد. غلبه در معرفت‌های بیرونی با انتقال اطلاعات و در معرفت درونی با مهارت، ذوق و دانش فنی است. یکی از مهم‌ترین لغزشگاه‌های اهل تاریخ در این است که؛ معماری از جنس علم نیست و نمی‌توان آن را به عنوان یک دانش مستقل در کلاس آموخت بلکه معماری را باید در حین عمل آموخت. ولی در عین حال معرفت‌های بیرونی مانند محاسبات ایستایی ساختمان، تأثیر آب و هوا بر انواع مواد و اثر شرایط محیطی مانند رنگ، دما و رطوبت بر احوال انسان‌ها هم برای معماری لازم است.

آیا معماران به معماری می‌اندیشند؟

معماران قبل از عمل و در حین عمل به معماری می‌اندیشند ولی ذات طراحی با اندیشه بیرونی در مورد معماری ملازمت عقلی ندارد. دو مقام در معماری وجود دارد یک مقام ساختن و یک مقام خواندن. معماری با معماری پژوهی متفاوت است، کسانی که معماری را می‌خوانند و در مورد آن می‌اندیشند، معمار نیستند. مورخان با هر دو دسته در تعاملند با این تفاوت که معماران، موضوع مورد مطالعه مورخان می‌باشند درحالی که معماری پژوهان با مورخان همکاری دارند و هر دو در حوزه علوم انسانی فعالیت می‌کنند. یکی از لغزشها که به آن زبان‌پریشی گفته می‌شود این است که الگوهای معماری امروز به دیروز منتقل شود که بسیار نیز شایع است.

مجموعه اصطلاحات تخصصی معماری در قیاس با سایر علوم اندک است و معماران در طول تاریخ با الفاظ قابل فهم و معمولی صحبت می‌کردند. به عبارت دیگر معماران در ایران نه در زمره علما بوده‌اند و نه در زمره اعیان. در نتیجه هم‌نشینیان و هم‌ترازان معماران حجاران، نجاران، کاشی‌کاران و خطاطان بوده‌اند. این نشان می‌دهد که شأن معماری در تاریخ با امروزه بسیار متفاوت است.

نگاهی که جامعه و خود معماران در طول تاریخ به پیشه معماری داشته‌اند می‌تواند به ما در جهت شناخت معماری پیشامدرن کمک کند. یک نگاه این است که برای معماری منشأ مقدسی قائل بودند. تقدس معماری دلیل بر قداست معماران نیست. قداست معماری چندین وجه دارد اول اینکه: خدا بنای عالم را برپا می‌کند و معماران نیز بنا برپا می‌کنند در نتیجه منشأ این پیشه الهی است. یک وجه دیگر قداست معماری در این است که امارت دنیا و آخرت را در معماری می‌دانستند.

یک دسته از لغزشگاه‌ها در این است که ما با استفاده از کلیشه‌ها در مورد گذشته مطالعه و داوری می‌کنیم. یکی از این کلیشه‌ها این است که امروزه برای معماری نقشه می‌کشند ولی در گذشته اینگونه نبوده است. درحالی‌که هم سند متنی و هم سند تصویری برای رد این ادعا وجود دارد.

یک خطای رایج دیگر این است که ما تصور کنیم که آنچه از معماری به دست ما رسیده است گواه صادق معماری گذشته است. آنچه در طول زمان از معماری به جا مانده است معماری اشرافی است و بخش اعظم، معماری عوام بوده است که از بین رفته است.

بنابراین ۵ لغزشگاه عمده وجود دارد:

۱. معماری از جنس علوم و نظر نیست بلکه از جنس عمل و صنعت است.

۲. زبان پریشی: انتقال الگوهای امروز به دیروز.

۳. کلیشه‌های تکراری که به عنوان راست پنداشته شده‌اند ولی پایه و بنیانی ندارند.

۴. یکی پنداشتن معماری با محصول معماری.

۵. تلقی از معماری‌های در دسترس بعنوان کل معماری گذشته.

در نهایت اینکه هیچ فعل انسانی وجود ندارد که در خارج از معماری تحقق پیدا کند و اگر موضوع تاریخ اعمال انسان باشد، این اعمال در معماری رخ می‌دهد. بنابراین اهل تاریخ حتی اگر هم بخواهند نمی‌توانند از معماری اجتناب کنند.